

УДК:636.034:636.2

Польовий Л.В., доктор с.-г. наук
Столяр Ж.В., асистент
Пльонсак В.А., магістрант
Вінницький національний аграрний університет

ЕКСТЕР'ЕРНО-КОНСТИТУЦІЙНІ ТИПИ КОРІВ-ПЕРВІСТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ ТА ЇХ МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ

Встановлено, що оцінка корів-первісток за екстер'ерно-конституційними типами дозволяє проводити розподіл корів на рихлий, проміжний та щільний типи. Добір корів-первісток української чорно-рябої молочної породи доцільно проводити на молочний тип за екстер'ерно-конституційним щільним типом.

Ключові слова: екстер'ер, конституція, типи, корови-первістки, чорно-ряба, молочна, порода, продуктивність.

Складовою частиною комплексного інформаційного підходу до визначення бажаного типу тварин є розробка, апробація та широке використання в селекційно-племінній роботі різних методів прогнозування продуктивності, що базується на вивченні конституціональних особливостей організму тварин.

У популяції української чорно-рябої молочної породи є різні екстерерно-конституційні типи, які необхідно використовувати за різним призначенням у залежності від напрямку їх продуктивності [1].

Так, найбільш бажаним типом для виробництва молока вважається щільний тип, для промислового схрещування та виробництва яловичини – проміжний, для вибракування – рихлий.

Формування корів за молочним напрямком здійснюється поетапно з урахуванням основних господарсько-племінних ознак корів [3]. У той же час у кожному стаді необхідно враховувати різні параметри екстер'ерно-конституційних типів.

Перш за все бажаний тип тварин визначається їх рівнем продуктивності. При цьому потрібно раціонально використовувати генетичний потенціал тварин та проводити добір за екстерерно-конституційним типом та іншими ознаками.

Тому, у кожному стаді важливо досліджувати та визначати параметри бажаного типу тварин, що є критерієм для визначення напрямку селекційно-племінної роботи щодо поліпшення порід. І одним із перших кроків є відбір найбільш продуктивних тварин за екстер'ерно-конституційним типом.

Методика досліджень. Дослідження проведено в умовах ПП «Юхимівське» Шаргородського району. Для дослідження відібрано 30 корів-первісток української чорно-рябої молочної породи. Утримання корів прив'язне з використанням вигульних майданчиків для проведення моціону. Доїння корів проводять доїльними апаратами у переносні відра тричі на добу. Рівень годівлі - 40-42 ц корм. од. на одну корову за рік. Корів-первісток оцінено за молочною продуктивністю та екстерерно-конституційними типами. Особливості екстер'еру та конституції тварин вивчали за масо-метричним коефіцієнтом (за М.Т.Вінничуком, П.М. Мережко, 1991), для визначення якого

необхідні такі показники промірів тіла: висота в холці, коса довжина тулуба мірною палицею, обхват грудей за лопатками. Масо-метричний коефіцієнт визначено за формулою: $ММК = \frac{ЖМ}{ВХ+КДТ+ОГ} \times 100$,

де: ММК – масо-метричний коефіцієнт,
КДТ – коса довжина тулуба,
ВХ – висота в холці,
ОГ – обхват грудей,
ЖМ – жива маса.

Живу масу корів визначали зважуванням.

Надій, вміст жиру в молоці визначено за 305 днів першої лактації за матеріалами проведених контрольних доїнь.

Диференціацію корів на групи за призначенням здійснювали за відхиленням $0,43\sigma$ від середнього значення молочного жиру за 305 днів лактації.

Цифровий матеріал опрацьовано методами варіаційної статистики за М.О. Плохінським (1969) та В.С. Патровим і співавторів (2000). Результати середніх значень вважали статистично вірогідними при $P < 0,05^*$; $P < 0,01^{**}$; $P < 0,001^{***}$.

Результати дослідження. За вмістом молочного жиру піддослідних корів-первісток було розподілено на 3 групи за призначенням: селекційне ядро (бажаний тип), виробнича група та селекційний брак. Межі і параметри відбору та кількість різних груп визначали за значенням середньої арифметичної (\bar{X}) і стандартного відхилення (σ), які становили 144,95 кг і 22,6 кг (табл. 1).

Таблиця 1. Розподіл корів української чорно-рябої молочної породи за призначенням

№	Група	Параметр відбору		Чисельність груп	
				голів	%
1	Селекційне ядро	>154,7	$> \bar{X} + 0,43\sigma$	10	33,3
2	Виробнича група	154,6-135,2	$\bar{X} \pm 0,43\sigma$	11	36,7
3	Селекційний брак	<135,1	$< \bar{X} - 0,43\sigma$	9	30,0
	Всього	-	-	30	100

Як видно із даних таблиці 1 чисельність груп корів за призначенням від загальної кількості обстежених тварин становить 33,3% селекційне ядро, 36,7 – виробнича група, 30,0 – група браку.

До першої групи віднесено тварин з найвищими показниками кількості молочного жиру (>154,7), в третю – із значенням <135,1 кг. Від тварин першої та другої групи будемо планувати отримання ремонтного молодняка, а третьої групи після вибракування та відгодівлі – виробництво яловичини.

Тварини першої групи мають вірогідно вищі показники молочної продуктивності, що відповідає бажаному типу. Даний тип тварин було оцінено за екстер'єрно-конституційними ознаками на основі масо-метричного коефіцієнту (табл. 2).

Таблиця 2. Молочна продуктивність та основні проміри тіла корів різного призначення та екстер'єрно-конституційних типів

Показник	Група корів			У середньому по групах (n=30)
	Селекційне ядро (цільний) (n=10)	Виробнича група (проміжний) (n=11)	Брак (рихлий) (n=9)	
Молочний жир, кг	171,73±2,612 ^{***}	142,4±1,68	118,3±1,91	144,95±4,17
Надій за 305 днів, кг	4353,9±64,67 ^{***}	3767,27±55,9	33258,9±64,4	3810,3±88,76
Жирномолочність, %	3,95±0,028 ^{***}	3,78±0,0204	3,63±0,029	3,79±0,027
Жива маса, кг	504,6±3,22 ^{***}	482,91±2,664	454,56±3,265	481,63±4,10
Відносна молочність, кг	8,63±0,109 ^{***}	7,798±0,075	7,165±0,094	7,88±0,764
Висота в холці, см	128,38±0,445 ^{***}	125,91±0,315	124,17±0,399	126,21±0,2105
Обхват грудей за лопатками, см	191,45±0,964 ^{***}	187,36±0,637	181,06±1,155	186,83±0,928
Коса довжина тулуба, см	149,72±1,27 ^{**}	147,27±0,286	144,67±0,634	147,31±0,584
Масо-метричний коефіцієнт	107,46±0,0264 ^{***}	104,85±0,369	101,03±0,360	104,58±0,516

Примітка: P<0,05^{*}; P<0,01^{**}; P<0,001^{***}.

Як свідчать дані таблиці 2, вірогідно вищий рівень молочної продуктивності встановлено у тварин селекційного ядра за усіма оціненими ознаками. Так, за кількістю молочного жиру перевага становила 53,42 кг над групою браку. Вміст жиру в молоці знаходиться в середньому по групах на рівні 3,8%, надій – 3810,3 кг, у тварин селекційної групи – 3,95% та 4353,9 кг. І все ж таки це не є лімітом прояву генетичного потенціалу, і тому добір генетично кращих тварин повинен бути проведений в напрямку підвищення даних показників.

Оскільки між живою масою і надоєм встановлена позитивна кореляція, ця закономірність може бути використана як резерв підвищення рівня молочної продуктивності. Так, за живою масою тварини селекційної групи відрізнялися від групи браку на 50,0 кг та на 21,7 кг від виробничої. Тому, і показник відносної молочності був вірогідно вищим на 1,47 кг та 0,83 кг відповідно.

Одним із поставлених завдань було вивчити екстер'єрні показники у тварин бажаного типу. Як свідчать дані таблиці 2, корови первістки селекційної групи порівняно з іншими мали вірогідно вищі показники висоти в холці – 128,38 см, обхвату грудей – 191,45 см та косої довжини тулуба – 149,72 см. Ці тварини мають добре розвинуту грудну клітку, що сприяє кращому розвитку дихальної, травної та серцево-судинної систем та реалізації генетичного потенціалу молочної продуктивності.

За основними промірами корів-первісток визначено масо-метричний коефіцієнт, який був найнижчим у тварин групи браку – 101,03 та найвищим у тварин селекційного ядра – 107,46, в середньому по усіх групах - становив 104,58. Отримана вірогідна різниця за масо-метричним коефіцієнтом дозволяє проводити добір тварин

бажаного типу за екстер'єрно-конституційними ознаками, що відповідно пов'язано із рівнем їх продуктивності.

Як свідчать отримані екстер'єрно-конституційні показники, жива маса, корови – первістки, відібрані у селекційне ядро, відповідають щільному екстер'єрно-конституційному типу. Тварин виробничої групи до проміжного, а браку – до рихлого.

Отже така оцінка дозволяє провести розподіл корів на різні типи будови тіла та призначення за напрямком продуктивності.

Тому напрям племінної роботи в даній популяції молочної худоби повинен бути спрямований на добір тварин щільного типу, який найбільше відповідає бажаному.

Висновки: 1. Оцінка корів-первісток за екстер'єрно-конституційними типами дозволяє проводити розподіл корів на рихлий, проміжний та щільний типи.

2. Добір корів-первісток української чорно-рябої молочної породи в умовах невеликих підприємств з виробництва молока відкриває можливості ведення селекції на молочний тип за екстер'єрно-конституціональним щільним типом.

3. Використання проміжного типу в умовах товарних підприємств може використовуватись для виробництва яловичини та використання промислового схрещування із спеціалізованими м'ясними породами. Рихлий тип корів доцільно вибраковувати та замінити щільним.

Література

1. Буркат В.П. Формування внутріпородних типів молочної худоби / В.П. Буркат, М.Я. Єфіменко, О.Ф. Хаврук та ін.. – К.: Урожай, 1992. – 200 с.
2. Прохоренко П.Н. Межпородное скрещивание в молочном скотоводстве / П.Н. Прохоренко, Ж.Г. Логинов. – М.: Россельхозиздат, 1986. – 191 с.
3. Рубан Ю.Д. Бажані типи і племінне використання молочної худоби / Ю.Д. Рубан. – К.: Урожай, 1987. – 136 с.

Summary

Exterior-constitutional types of heifers of the Ukrainian motley dairy breed and their milk productivity / Polyoviy L.V., Stolyar Zh. V., Plyonsak V.A.

It has been stated that evaluation of heifers due to their exterior-constitutional types permits to distribute cows into friable, intermediate and dense types.

In choosing heifers of the Ukrainian motley dairy breed it is expedient to conduct into the dairy types according to the exterior-constitutional dense type.

Key words: exterior, constitution, type, heifers, motley, dairy, breed, productivity.